

De rol van traceerbaarheid voor regelbeheersing bij uitvoeringsorganisaties deel 2

Matthijs van Kempen

Knowbility
Leeuwarden, Nederland

12 juli 2017

Samenvatting

Dit artikel is het tweede van een drieluik, waarin de inhoud, werking en het belang van traceerbaarheid voor regelbeheersing worden beschreven.

In dit deel wordt de rechtmatigheidsanalyse uit deel één uitgewerkt tot een stapsgewijze aanpak. Fundamenteel voor die analyse zijn eisen aan de kwaliteit en verwerkbaarheid van traceerbaarheidsrelaties. De stappen in de aanpak voor rechtmatigheidsanalyse worden concreet uitgewerkt, met een tweeledig doel: nagaan welke praktische haken en ogen er zijn en wat de mogelijkheden zijn om de analyse zoveel mogelijk met de computer te ondersteunen.

Het volgende en laatste deel van het drieluik bestaat uit een analyse van de bijdrage van traceerbaarheid aan de doelen van regelbeheersing en een vooruitblik naar toekomstige kansen en uitdagingen

1 Inleiding

In deel één zagen we dat met analyses de compleetheid, correctheid en geldigheid van normen, bedrijfsregels en implementaties in beeld kan worden gebracht. Deze analyses worden mogelijk gemaakt door de traceerbaarheidsrelatie die vanuit een regelbeheersingsobject steeds terugwijst naar de bron.

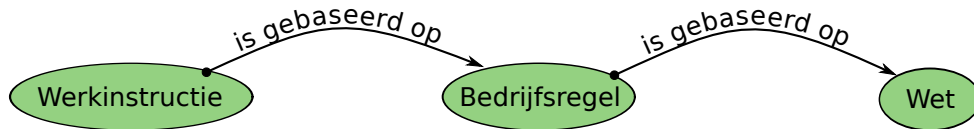
Regelbeheersing is in deel 1 breed neergezet als beheersing van het hele traject van wetgeving naar alle aspecten van uitvoering: beslissen, communiceren en handhaven.

Regelbeheersingsobject is een verzamelterm voor alle mogelijke soorten objecten die bij regelbeheersing komen kijken: normen¹, bedrijfsregels, werkinstructies, executieregels in Java code, een pagina op een website etc.. In dit artikel wordt kortweg 'object' gezegd als 'regelbeheersingsobject' wordt bedoeld.

Traceerbaarheidsrelaties wijzen vanaf een regelbeheersingsobject terug naar de bron waarop het object is gebaseerd. Bijvoorbeeld vanuit een werkinstructie terug naar haar bron in een bedrijfsregel. De traceerbaarheidsrelatie is dus van het type is-gebaseerd-op.

---

¹Gedefinieerd als de verzameling van wet- en regelgeving, jurisprudentie en uitvoeringsbeleid.

Figuur 1: Relatietype is gebaseerd op

In deel 1 is de rechtmatigheidsanalyse beschreven². Drie hoofdvragen werden daar gesteld:

Figuur 2: De drie hoofdvragen van de rechtmatigheidsanalyse

De vraag naar de correctheid wordt beantwoord met maatregelen voor kwaliteitsbewaking in het voortbrengingsproces van bedrijfsregels en in de uitvoeringspraktijk en wordt hier niet verder uitgediept.

De vragen naar compleetheid en geldigheid, gecombineerd met de richting van de traceerbaarheidsrelaties leiden tot een stapsgewijze aanpak voor de analyse van rechtmatigheid vanuit de normen naar de implementaties. De stapsgewijze analyse functioneert dankzij traceerbaarheidsrelaties, die in omgekeerde richting worden gevolgd om te onderzoeken of de bronnen compleet en geldig zijn vertaald. Voordat we de stappen verder uitwerken, moeten we ons eerst toeleggen op de kwaliteit van de traceerbaarheidsrelaties.

2 Eisen aan traceerbaarheidsrelaties

Een voor de hand liggende eis is dat degene, die een traceerbaarheidsrelatie volgt, uit moet komen bij een leesbare representatie van de bron waar de relatie naar wijst:

De bron van een traceerbaarheidsrelatie moet toegankelijk zijn via een URL

Ook zonder een relatie te volgen naar haar bron moet duidelijk zijn naar welke bron de relatie verwijst. Naast de technische verwijzing (met de URL) moet er dus ook een bronverwijzing in tekst zijn. Beide formaten moeten gecombineerd worden aangeboden. Hieronder enkele voorbeelden:

²Zie [deel 1](#), pagina 8 e.v.

<u>Voorbeeld in tekst</u>	<u>Voorbeeld als url</u>
artikel 3.1 lid 2 WSF 2000	http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0011453&hoofdstuk=3&paragraaf=3.1&artikel=3.1&z=2016-09-01&g=2016-09-01
R1208a V0.1	http://bedrijfsregels.duo.nl/WSF/1208aV01.html
Werkinstructie Betalingsregeling treffen (Versie 3)	http://kennisbank.duo.nl/WSF/wi/1431V3.html

Tabel 1: Schrijfwijzen van traceerbaarheidsrelaties

De traceerbaarheidsrelatie moet in tekst en als URL beschikbaar zijn

Tekstuele verwijzingen moeten steeds op dezelfde manier worden opgebouwd. Bij verwijzingen naar wet- en regelgeving en jurisprudentie bij voorkeur volgens de Kluwer leidraad³. De schrijfwijze van verwijzingen naar andere regelbeheersingsobjecten moet de uitvoeringsorganisatie zelf standaardiseren.

De schrijfwijze van tekstuele verwijzingen moet gestandaardiseerd zijn.

Het hele idee achter traceerbaarheid is dat iemand jaren later nog de trace naar de bron kan volgen om te controleren of de interpretatie van een norm inhoudelijk overeenstemt met de norm zelf. De URL uit de traceerbaarheidsrelatie moet dan nog wel werken. Bij bronnen op wetten.nl of rechtspraak.nl is dit tegenwoordig gegarandeerd, dankzij de standaarden Juriconnect en ECLI.

Onderstaande **Juriconnect** link is een voorbeeld van een verwijzing naar artikel 3.1 van de Wet Studiefinanciering 2000:

[.../jci1.3:c:BWBR0011453&artikel=3.1&z=2016-09-01&g=2016-09-01](http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0011453&artikel=3.1&z=2016-09-01&g=2016-09-01)

De standaard is het gevolg van een unieke samenwerking tussen marktpartijen, mogelijk gemaakt door content management specialist Stipp. Het voert te ver de standaard⁴ hier te herhalen. In de context van dit artikel is van belang dat een toekomstvaste url wordt gevormd door de combinatie van het BWB (Basis Wetten Bestand) nummer en het artikelnummer (en lidnummer, als dat is gebruikt).

ECLI staat voor European Case Law Identifier. Het is dé standaard om te verwijzen naar gerechtelijke uitspraken⁵. Het Nederlandse magistraat past ECLI toe op rechtspraak.nl.

<http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:CRVB:2006:AZ5380>

is een voorbeeld van een toekomstvaste verwijzing naar een uitspraak over de weigering van kinderbijslag omdat de kinderen niet tot het huishouden van appelante behoorden.

Een aantal bronnen moet via een **eigen publicatiemechanisme** traceerbaar worden gemaakt.

Denk aan:

³Leidraad voor juridische auteurs, Wolters Kluwer, 2013

⁴Zie voor de documentatie van de Juriconnect standaard: <http://www.juriconnect.nl/implementatie.asp>.

⁵Zie de [uitleg op rechtspraak.nl](http://uitleg.op.rechtspraak.nl).

- Bronnen die alleen intern gepubliceerd worden;
- Normen die alleen op papier beschikbaar zijn;
- Normen die niet beschikbaar zijn gesteld via wetten.nl of rechtspraak.nl;
- Bronnen waarvoor de eisen aan de traceerbaarheidsrelatie niet op een andere manier kunnen worden ingevuld.

Links naar deze interne bronnen zullen ook betrouwbaar moeten zijn. Daarvoor is het nodig ze intern te publiceren op een vaste vindplaats, gemarkeerd met een vaste url, zoals in tabel 1 te zien is. Webtechnologie biedt inmiddels ruim voldoende oplossingen om deze informatie (intern) te publiceren via een vast URL schema, zodat de links toekomstvast zijn. Een eenvoudig, maar goed bruikbaar URL schema is:

../[domein]/[typeobject]/[objectnummer]/versie=[objectversie]&onderdeel=[onderdeelnaam], waarbij &onderdeel=[onderdeelnaam] optioneel is.

Bij voorbeeld:

../kinderopvang/bedrijfsregels/4992/versie=2.0

URLs moeten toekomstvast zijn, liefst permanent.

Het totaal aantal relaties is, zelfs in een klein project, al snel het drievoud van het aantal normen, waardoor het leggen van de relaties foutgevoelig wordt.

Voor een minder foutgevoelige identificatie van regelbeheersingsobjecten zijn nummers het meest geschikt. Met nummers kun je bovendien sneller checken waar iemand het over heeft en feedback geven kan korter.

Nummers moeten uniek zijn binnen het domein. Omdat het lastig is specifieke nummerreeksen te reserveren voor elke soort regelbeheersingsobject, is een pragmatische oplossing: Geef elke soort object een type-aanduiding en plak daar een identificatienummer achter. Bijvoorbeeld: **R0348** voor een bedrijfsregel, **B185** voor een Beslissing, **WI983** voor een werkinstructie.

De conventies voor nummering bij DUO zijn goed te zien in tabel 1. Het domein is daar aangeduid met de code 'WSF' (Wet Studiefinanciering).

De combinatie domeincode + soortcode + nummer identificeert een object uniek binnen de organisatie.

Elk regelbeheersingsobject in een traceerbaarheidsrelatie moet met een nummer identificeerbaar zijn.

Elke soort regelbeheersingsobject krijgt een unieke code.

Elk domein moet met een code geïdentificeerd zijn.

De combinatie van identificatienummer en soortcode is uniek binnen één domein.

De domeincode is uniek binnen de organisatie.

Bij verwijzingen naar een norm mag geen twijfel bestaan over welke versie van die norm wordt bedoeld⁶.

⁶Geldigheid is één van de aspecten waarop de analyses uit het eerste deel gestoeld zijn. Zie pagina's 9 en 13 van deel één.

Bij tekstuele verwijzingen naar wetgeving is die twijfel er wel, wanneer niet vermeld is welke versie van de wet als bron is gebruikt⁷. Met technische verwijzingen kan men wél altijd precies verwijzen naar één versie van een artikel. De Juriconnect standaard maakt dit mogelijk, door met een combinatie van geldigheidsdatum en zichtdatum⁸ naar één versie van het artikel te verwijzen.

Ook voor jurisprudentie is precies verwijzen mogelijk dankzij de ECLI standaard, al is er geen verwarring mogelijk over de versie van een rechterlijke uitspraak.

Precies verwijzen naar andere bronnen dan wet of jurisprudentie is lastiger omdat deze bronnen vaak niet onder versiebeheer staan. De organisatie die de voordelen van traceerbaarheid wil, komt er niet onderuit alle bij traceerbaarheidsrelaties betrokken regelbeheersingsobjecten onder versiebeheer te brengen⁹.

Elke traceerbaarheidsrelatie moet wijzen naar één versie van het identificeerbare regelbeheersingsobject.

Traceerbaarheidsrelaties lopen meestal naar één object als bron, maar er zijn gevallen waarin één regelbeheersingsobject is gebaseerd op een groep objecten.

Een werkinstructie is bijvoorbeeld niet gebaseerd op individuele bedrijfsregels, maar op één beslissing waarin meerdere bedrijfsregels zijn gegroepeerd. Bij DUO is dat zo gedaan omdat verwijzingen naar individuele bedrijfsregels als té precies worden beschouwd voor het bijhouden van wijzigingen in werkinstructies. Deze keuze heeft voordelen (minder relaties die gelegd en onderhouden moeten worden) maar ook nadelen (de kans dat een groep bronnen wijzigt is groter én bij wijziging van de groep moet de werkinstructie in zijn geheel worden nagelopen om de wijziging te verwerken).

Werkinstructie 12 V2 werkt een beslissing uit die bestaat uit 6 bedrijfsregels. Er is een ontwerpkeuze gemaakt om hele beslissing als bron voor werkinstructies te hanteren. De werkinstructie heeft dus maar één bron.

Een automatisch executeerbare executieregel gebaseerd op twee bedrijfsregels. Deze executieregel heeft dus twee bronnen.

De logica in bedrijfsregel 451a V1.0 is gebaseerd op drie hele artikelen. Deze bedrijfsregel heeft drie bronnen en dus drie traceerbaarheidsrelaties

Tabel 2: Afhankelijkheid aantal bronnen van kleinste eenheid bron

We hadden hierboven al gezien dat bij verwijzen naar een object ook specifiek naar de versie van dat object moet worden verwezen. Wanneer de uitvoeringsorganisatie de keuze heeft gemaakt om bronnen te groeperen en de groep als bron te beschouwen, zoals DUO heeft gedaan met beslissingen, dan moet ook bij de verwijzing naar de groep de versie worden aangegeven.

⁷Door de toevoeging 'laatst gewijzigd bij Stb. [staatsbladnummer], [jaar van publicatie]'.

⁸De zichtdatum is een oplossing voor verwijzingen naar versies van een wet vóór en na een wijziging met terugwerkende kracht. Helaas hanteert wetten.nl deze zichtdatum datum niet meer zoals zij bedoeld is in de standaard (Zie [versie 1.3, pagina 4 van de Juriconnect standaard](#)). Een verwijzing naar een wet die door een wetswijziging met terugwerkende kracht is gewijzigd, voldoet daarmee niet aan de eis van verwijzen naar één versie. Er wordt door KOOP (de organisatie achter wetten.nl) gewerkt aan een oplossing.

⁹Dat hoeft niet te betekenen dat alle projectdocumentatie in een ontwikkeltool beheerd moet worden: een Wiki met een wijzigingshistorie is ook goed bruikbaar, mits er een URL is die naar een specifieke versie verwijst.

Het versiebeheer van regelbeheersingsobjecten moet dus in de pas lopen met de keuze voor de kleinste eenheid van de bron. Voor de voorbeelden in tabel 2 betekent dit dat zowel wetsartikelen, bedrijfsregels als beslissingen onder versiebeheer moeten staan.

Afhankelijk van de soorten regelbeheersingsobjecten in een traceerbaarheidsrelatie moet de organisatie de kleinste eenheid en grootste van de bron bepalen. Het versiebeheer van bronnen moet synchroon lopen met de keuze van de kleinste eenheid van de bron.

Verwijzingen naar passages *binnen* een uitspraak kunnen wel in tekstuele vorm worden gelegd, maar niet in technische vorm. Een willekeurig gekozen voorbeeld is de wens om te verwijzen naar de eerste prejudiciële vraag in het arrest Blankaert van het Europees Hof van Justitie. De technische link leidt naar het gehele document, maar niet naar de eerste prejudiciële vraag, waardoor we ons moeten behelpen met een combinatie van een technische verwijzing naar het document en een tekstuele verwijzing daarbinnen: paragraaf 31 t/m 51 in het Blankaert-arrest (HvJ EG, 8 september 2005, [ECLI:EU:C:2005:516](#)).

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor bij verwijzingen naar de artikelsgewijze toelichting in een Memorie van Toelichting.

Technische verwijzingen (URLs) in traceerbaarheidsrelaties moeten verwijzen naar de kleinste eenheid van de bron.
Tekstuele verwijzingen in traceerbaarheidsrelaties kunnen verwijzen naar onderdelen binnen de kleinste eenheid van de bron.

3 Rechtmatigheidsanalyse op basis van traceerbaarheid

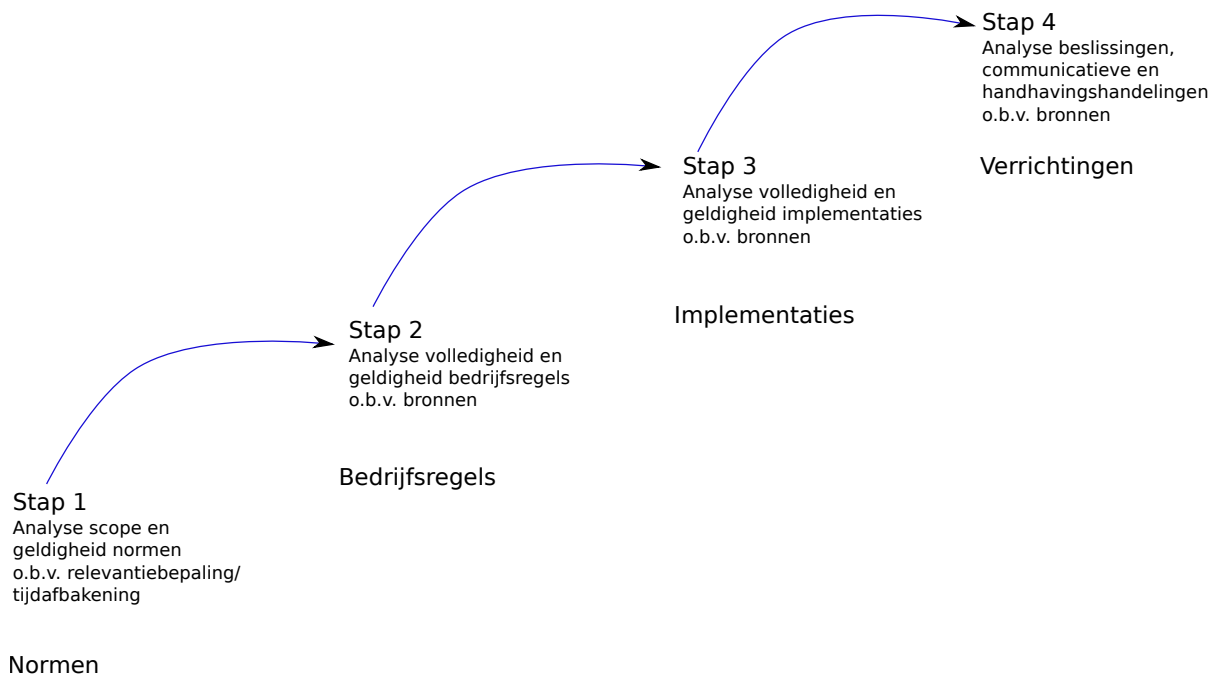
Met traceerbaarheidsrelaties die aan bovenstaande eisen voldoen, is het fundament gelegd voor de stapsgewijze analyse van rechtmatigheid. Zoals gezegd functioneert de rechtmatigheidsanalyse dankzij traceerbaarheidsrelaties die in omgekeerde richting worden gevolgd.

Alle traceerbaarheidsrelaties vinden hun oorsprong in de normen, die letterlijk maatgevend zijn voor alles wat erop gebaseerd is.

De eerste stap in de analyse is dus de analyse van de normen in de scope¹⁰. De volgende stap is de rechtmatigheidsanalyse van de bedrijfsregels, gebaseerd op de normen. Gebaseerd op de bedrijfsregels zijn de implementaties, die de derde stap in de rechtmatigheidsanalyse vormen.

In het vorige deel van dit drieluik is een onderscheid aangebracht tussen het inrichten en het verrichten. Het inrichten betreft de totstandkoming en implementatie van bedrijfsregels. Verrichten begint waar inrichten ophoudt en betreft het beslissen, communiceren en handhaven in concrete gevallen. De rechtmatigheidsanalyse van verrichten vormt de vierde en laatste stap.

¹⁰Door middel van relevantiebepaling en tijdafbakening, besproken in deel 1 op pagina 9. Hieronder worden de uitleg van deze begrippen kort herhaald.

Figuur 3: Stappen in de rechtmatigheidsanalyse

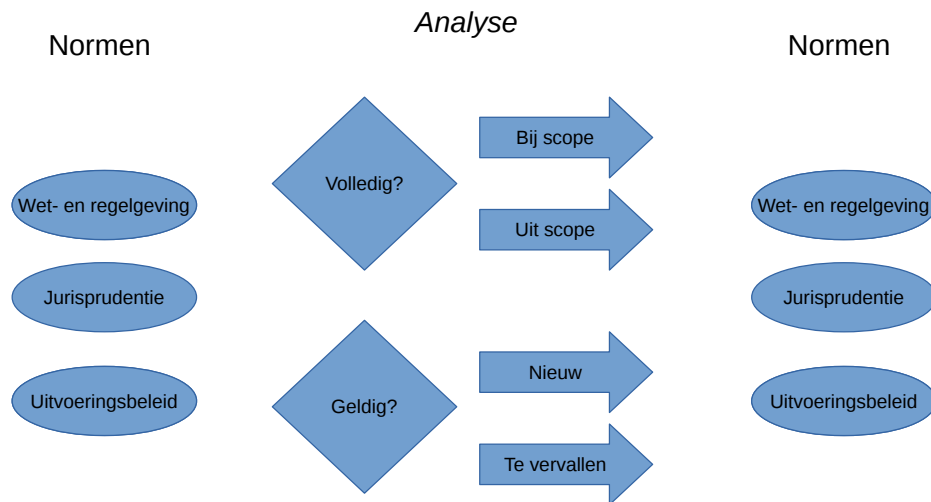
4 De rechtmatigheidsanalyse van normen in stap 1

De eerste stap in de rechtmatigheidsanalyse is de analyse van de scope en de geldigheid van normen. De reden daarvoor is dat de normen —gedefinieerd als wet en regelgeving, jurisprudentie en uitvoeringsbeleid— de basis vormen voor alle beslissingen, communicatieve en handhavingshandelingen van de uitvoeringsorganisatie. Eerder noemden we dit regelgebaseerd werken, met bedrijfsregels als vehikel voor de authentieke interpretatie van normen bij uitvoering¹¹.

De analyse van de normen is dus fundamenteel voor alle volgende stappen in de rechtmatigheidsanalyse. De rechtmatigheidsanalyse van normen moet antwoord geven op de volgende vragen:

- Zijn alle relevante normen in de scope opgenomen?
- Zijn er normen die niet meer relevant zijn?
- Zijn de normen uit de scope geldig?

¹¹Zie pagina 5 uit deel één van het drieluik.

Figuur 4: De rechtmatigheidsanalyse van normen in stap 1

Compleetheit van normen

De vraag naar de compleetheit van normen, is een toets van de relevantiebepaling en tijdafbakening die eerder voor het domein zijn uitgevoerd. Beide bakenen de scope af, de relevantiebepaling door expliciet te maken welke normen relevant zijn voor de wettelijke taak dan wel het regelbeheersingsproject, de tijdafbakening door te bepalen tot hoe ver terug wetten en andere normen moeten worden uitgevoerd¹². Normen in wet- en regelgeving die inwerking traden ná de datum waarop de relevantiebepaling is uitgevoerd en jurisprudentie van ná die datum moeten aan de scope worden toegevoegd.

De scope van het domein kan weer worden versmald met normen die niet meer relevant zijn sinds de laatste relevantiebepaling. Dat gebeurt bij scope-wijzigingen van een project of een verschuivende tijd-afbakening ('de vijf kalenderjaren vóór ingebruikname van systeem X')¹³.

Geldigheid van normen

Wanneer de scope van de normen compleet is, moet nog gecontroleerd zijn of er inmiddels geen nieuwere versies van de normen zijn ontstaan.

Om de geldigheid van normen uit wet- en regelgeving vast te stellen, moeten de versies van de normen uit de relevantiebepaling en tijdafbakening (oud) worden vergeleken met de versies uit de nieuwe relevantiebepaling en tijdafbakening. Het moet bij versieverschillen wel gaan over échte versieverschillen. We zullen hieronder zien dat die niet altijd goed zijn te herkennen.

Voor normen in wet- en regelgeving zou het mogelijk moeten zijn versieverschillen te bepalen door twee Juriconnect verwijzingen met elkaar te vergelijken, waardoor deze verschilbepaling met software kan worden uitgevoerd. In paragraaf 8.2 op pagina 17 zal blijken dat dit niet helemaal soepel werkt, doordat de versie van hele wetten goed te vergelijken is, maar de versie van individuele artikel(led)en op dit op dit moment nog niet.

¹²Zie pagina's 9, 10 en 11 uit deel één van het drieluik.

¹³Zie deel één van het drieluik op pagina's 12 en 13.

Voor normen in jurisprudentie is het niet mogelijk snel versieverschillen te bepalen. De ontwikkeling van het recht is niet beschreven met versies van rechterlijke uitspraken, dus hier is de mens onmisbaar.

Wanneer verwijzingen naar intern beleid opgesteld zijn volgens de eisen aan traceerbaarheidsrelaties, is een verschil in versienummer van hetzelfde document snel vast te stellen. Of het versieverschil van het beleidsdocument ook een verschil inhoudt in de normen die in het document staan, moet dan alsnog door menselijke lezing worden vastgesteld. De verwijzing naar het document is niet precies genoeg: ze leidt naar meerdere normatieve uitspraken in dat document.

Alle normen die binnen de scope en tijdsafbakening vallen of daar ooit binnen vielen moeten aan de geldigheidsanalyse worden onderworpen. Een binnen de tijdsafbakening tot uitvoering gebrachte norm blijft immers relevant omdat er in herzieningen en bezwaar- en beroepsprocedures nieuwe beslissingen op oude gevallen gevraagd kunnen worden. Met andere woorden: ook nieuwe interpretaties van oud recht zijn relevant.

Praktische hindernissen: vernummeringen en verplaatsingen

Artikelliden kunnen worden vernummerd, blijkens nr. 238 (vernummering en verlettering) uit de Aanwijzingen voor de Regelgeving¹⁴, tenzij daartegen overwegend bezwaar bestaat. Welnu, uitvoeringsorganisaties zouden bezwaar aan moeten tekenen.

Met de komst van Juriconnect zijn lidnummers identificerende kenmerken geworden voor individuele normen. We zagen hierboven bij versievergelijking dat individuele normen niet alleen uniek geïdentificeerd maar ook geversioneerd moeten zijn, om computerondersteunde versievergelijking mogelijk te maken. Voorbeelden zijn er legio, waarvan hier één uitgewerkt:

Uit een vergelijking van consolidatie 1-9-2007 van artikel 3.1 Wet studiefinanciering (Stb. 2007, 201) met consolidatie 1-9-2015 (Stb. 2015, 51) blijkt dat lid 4 is vernummerd naar lid 5.

Tabel 3: Vernummering van artikelliden en versievergelijking

Gebruikers van wetten.nl zullen een manier moeten vinden om met dit verschijnsel om te gaan. Dat kan met een transponeringstabel.

Wet	Vindplaats oud	Consolidatie oud	Vindplaats nieuw	Consolidatie nieuw
Wet studiefinanciering 2000	artikel 3.1 lid 4	1-9-2007	artikel 3.1 lid 5	1-9-2015

Tabel 4: Transponeringstabel bij vernummering en verplaatsing

De computer kan lastig omgaan met vernummering en verplaatsing van artikelliden. Wanneer de transponeringstabellen zo worden vastgelegd dat de computer de equivalentie van twee verwijzin-

¹⁴Zie: <https://www.kc-wetgeving.nl/kennisbank/aanwijzingen-voor-de-regelgeving/hoofdstuk-5-wijziging-en-intrekking-van-regelingen-ar-26>

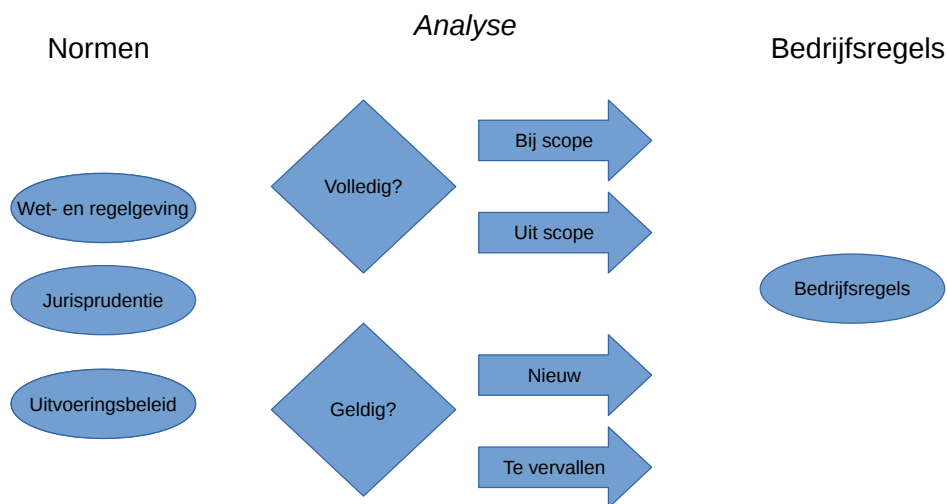
gen duidelijk wordt gemaakt, is ook deze hindernis met software te nemen. Zo niet, dan is dit een vervelende, maar overzichtelijke hoeveelheid handwerk.

5 De rechtmatigheidsanalyse van bedrijfsregels in stap 2

De rechtmatigheidsanalyse van bedrijfsregels werkt op basis van het axioma dat elke bedrijfsregel een bron heeft. De verzameling bedrijfsregels geldt als rechtmatig indien de bronnen van de bedrijfsregels rechtmatig zijn¹⁵. De bronnen van de bedrijfsregels, de normen, zijn rechtmatig indien ze compleet en geldig zijn in vergelijking met de scope.

De rechtmatigheid van de normen is in stap 1 geanalyseerd. De verzameling normen uit die analyse is maatgevend voor de rechtmatigheid van de bedrijfsregels. Het gaat om gevallen waarin bedrijfsregels zijn gebaseerd op normen,

1. die zijn toegevoegd aan de scope;
2. die zijn verwijderd uit de scope;
3. die zijn vervallen;
4. waarvan een nieuwe versie in werking treedt of gaat treden;
5. die zijn verplaatst of vernummerd.

Figuur 5: De rechtmatigheidsanalyse van bedrijfsregels in stap 2

Compleetheid

Alle normen uit de analyse in stap 1, die aan de scope moeten worden toegevoegd, zijn nog niet 'verregeld' in bedrijfsregels. Voor deze groep moet dus minimaal een even groot aantal bedrijfsregels worden opgesteld.

¹⁵En, natuurlijk, indien de bronnen correct zijn vertaald, maar dat aspect laten we in hier buiten beschouwing, omdat het met proceswaarborgen moet worden onderbouwd en niet middels traceerbaarheidsrelaties. Zie de opmerking op pagina 2 hierboven.

Voor bedrijfsregels die als bron een norm hebben die in stap 1 uit scope is geraakt, moet kritisch gekeken worden of er beslissingen zijn genomen op basis van die bedrijfsregel. Is dat het geval, dan blijft de bedrijfsregel in scope, omdat de beslissing herzien moet kunnen worden.

Geldigheid

Bedrijfsregels die gebaseerd zijn op te vervallen normen, zullen ook moeten vervallen met ingang van het zelfde moment als de normen waarop ze gebaseerd zijn.

Bedrijfsregels die gebaseerd zijn op normen waarvan een nieuwe versie beschikbaar is of gaat komen, worden opgespoord met computerondersteunde versievergelijking, die op dezelfde manier werkt als bij de analyse van normen in stap 1.

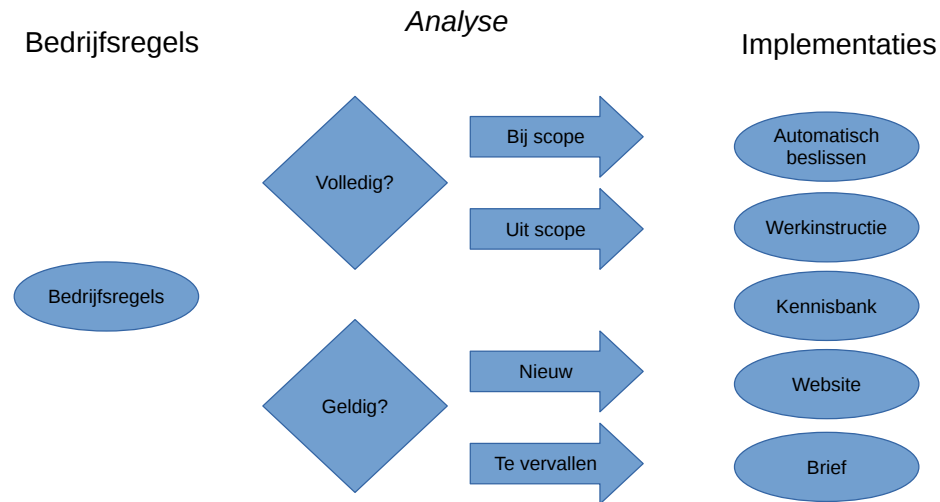
In stap 1 kwam al aan de orde dat gevallen waarin de tekst van artikel(led)en verplaatst of vernummerd is extra werk opleveren. Dat is ook voor bedrijfsregels het geval: De vindplaats van de bron waarop de bedrijfsregel is gebaseerd, moet worden aangepast. Het artikel krijgt twee vindplaatsen: de een vóór de verplaatsing of vernummering, de ander erna.

Met één door de computer verwerkbaar transponeringstabel kan in twee analyse stappen handmatig werk worden voorkomen: in stap 1 het wegfilteren van normen, die niet gewijzigd maar slechts verplaatst zijn, en in stap 2 het aanpassen van de tekstuele verwijzing naar de bron.

6 De rechtmatigheidsanalyse van implementaties in stap 3

Alle vormen waarin de uitvoering wordt ingericht ten behoeve van de taken beslissen, communiceren en handhaven worden aangeduid met de verzamelterm 'implementaties'. Het gaat bijvoorbeeld om: software, werkinstructies, protocollen, handleidingen, brieven, folders, websites en processen.

De rechtmatigheid van implementaties wordt bepaald door de volledigheid en geldigheid van de bronnen waarop de implementaties gebaseerd zijn: de bedrijfsregels. Op basis van de drie categorieën bedrijfsregels die aangepast moeten worden, moet de compleetheid en geldigheid van de implementaties geanalyseerd worden.

Figuur 6: De rechtmatigheidsanalyse van implementaties in stap 3

Compleetheid

De eerste te analyseren categorie bestaat uit alle nog te implementeren bedrijfsregels. De analyse heeft niet veel om het lijf, want tegenover elke te implementeren bedrijfsregel zal minstens één implementatie moeten staan. Deze categorie is dus gelijk aan de verzameling nog te implementeren bedrijfsregels.

Eveneens opgespoord moeten worden implementaties die uit scope raken omdat de bedrijfsregels waarop ze gebaseerd zijn uit scope gaan. Er zijn twee mogelijke uitkomsten voor deze categorie implementaties: Wanneer een hele keten van norm tot en met implementatie, die nooit in productie is geweest, niet tot uitvoering zal worden gebracht. Dit is een uitzonderlijke situatie, die zich alleen voordoet bij de voorbereiding van een nieuw wetsvoorstel, dat uiteindelijk niet doorgaat, of een product of dienst die sneuvelt tijdens de parlementaire behandeling. Voor uitvoeringsorganisaties is dit eigenlijk geen uitzonderlijke situatie: door de lange voorbereidingstijd moet de voorbereiding zo vroeg mogelijk starten. Vaak nog vóórdat het politieke discours is afgerond.

Wanneer een deel van de keten norm, bedrijfsregel of implementatie wel in productie is geweest, moet de implementatie vanaf het moment dat zij uit scope raakt, buiten werking worden gesteld. Dit is zéker een bijzonder geval. Een voorbeeld is de gunning van een wettelijke taak aan een andere uitvoeringsorganisatie.

In paragraaf 7 op de volgende pagina wordt duidelijker gemaakt wat met de begrippen 'in productie' en 'buiten werking' wordt bedoeld.

Geldigheid

De derde te analyseren categorie bestaat uit de implementaties die gebaseerd zijn op bedrijfsregels die gaan vervallen.

De vierde categorie implementaties bestaat uit alle implementaties die verwijzen naar een bedrijfsregel waarvan een nieuwe versie beschikbaar is of zal komen. Net als in de eerdere stappen is het

streven de computer zoveel mogelijk werk te laten doen. Daarom wordt ook hier de versievergelijking ingezet uit de eerdere stappen.

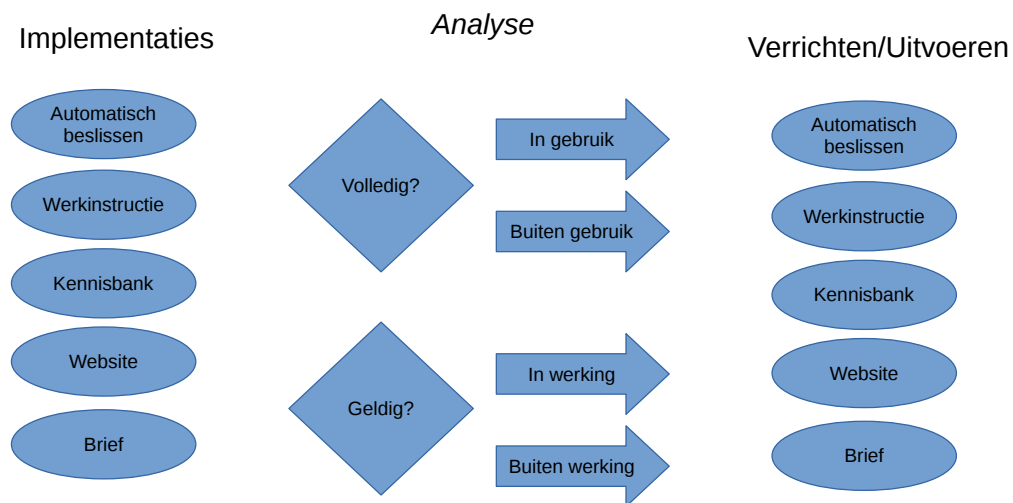
Met deze derde stap zijn we aan het einde gekomen van het statische deel van de rechtmatigheidsanalyse. Statisch, omdat normen, bedrijfsregels en implementaties nog niet worden toegepast maar in de voorbereidende, inrichtingsfase horen.

Om de rechtmatigheidsanalyse compleet te maken, moet ook het dynamische deel, dat ik eerder het verrichten heb genoemd, aan een analyse op compleetheit en geldigheid worden onderworpen.

7 De rechtmatigheidsanalyse van verrichten in stap 4

Deze laatste stap van de rechtmatigheidsanalyse wijst uit of:

- alle implementaties in gebruik zijn,
- nieuwe implementaties of nieuwe versies van bestaande implementaties tijdig in gebruik zijn genomen;
- verouderde implementaties tijdig buiten werking zijn gesteld.

Figuur 7: De rechtmatigheidsanalyse van verrichten in stap 4

Wanneer alle onderdelen van bovenstaande lijst bevestigend worden beantwoord is er sprake van consistente uitvoering: de verschillende interacties met de doelgroep verlopen ongeacht het kanaal op dezelfde basis¹⁶.

Met de eindstreep in zicht toch weer even terug naar de details van deze laatste analyse stap: Hoe kunnen we vaststellen of implementaties in gebruik zijn en wanneer dat gebeurd is?

Een implementatie is in gebruik als ze toepasbaar is of toegankelijk voor de doelgroep. Het moment waarop dit het geval is, verschilt per implementatie.

¹⁶Mits de vertaling van de normen naar uitvoering ook in alle gevallen correct is, hetgeen met de rechtmatigheidsanalyse in de voorgestelde vorm niet is vast te stellen, omdat daarvoor een inhoudelijke beoordeling nodig is.

Bij geautomatiseerde beslissingen kan dit moment blijken uit de de uitrol datum van een regelset of de datum waarop een concrete beslissing is genomen op basis van een bepaalde bedrijfsregel, waarvan de versie bekend is.

Bij handmatige beslissingen gaat het om de datum waarop een nieuwe procedure of werkinstructie is ingevoerd. Bijvoorbeeld het moment waarop alle medewerkers getraind zijn en er groen licht is gegeven voor toepassing van de procedure.

Bij communicatie moet gekeken worden naar de publicatiedatum van een brief, folder of webpagina.

Bij handhaving gaat het om het moment waarop een procedure wordt toegepast. Dat moment is op dezelfde manier te bepalen als bij handmatige genomen beslissingen.

Of een implementatie tijdig buiten gebruik is gesteld is een eenvoudige vraag met een ingewikkeld antwoord. Een voorbeeld: Een geautomatiseerde beslissing over recht op product X geldig in kalenderjaar 2016 moet ook in 2017 worden gebruikt voor een geval uit 2016.

De beslissing wordt dus eigenlijk pas definitief buiten werking gesteld als er geen enkel geval uit 2016 meer behandeld hoeft te worden. De levensduur van de beslissing is daarmee gelijk aan de maximale verjaringstermijn of herzieningstermijn.

Aangezien er nogal veel verschillende implementaties worden gebruikt, die vaak in verschillende systemen worden beheerd, is men voor het bepalen van de momenten van in- en buiten werking stelling aangewezen op overkoepelend configuratiebeheer. Helaas ben ik configuratiebeheer op dit niveau in 20 jaar IT nog nooit tegengekomen. Hopelijk zorgt dit artikel voor hernieuwde interesse voor dit verwaarloosde terrein.

De registratie van automatisch genomen beslissingen vormt een gedeeltelijke oplossing voor dat versplinterde configuratiebeheer. In de registratie van genomen beslissingen wordt zowel vastgelegd op welk moment een beslissing is genomen als het moment (of tijdvak) waarop de beslissing betrekking had. Op basis van die gegevens kan worden vastgesteld of de beslissing toegepast is op het juiste tijdvak.

Er is helaas noch een standaard tool voor de registratie van genomen beslissingen noch een vaststaande werkwijze om de grondslagen van een genomen beslissingen vast te leggen. Bovendien is er nog geen standaard formaat is voor het exporteren en raadplegen van genomen beslissingen, vergelijkbaar met de auditfile voor boekhoudingen. Wel is er een prille markt voor *decision mining*, maar zonder standaarden op dit gebied zijn uitvoeringsorganisaties overgeleverd aan de grillen van hun leveranciers.

Het tijdstip waarop een implementatie in- of juist buiten werking gesteld moet worden hangt rechtstreeks af van de geldigheidsperiode van de bedrijfsregels waarop de implementatie is gebaseerd. Net zoals er van een bedrijfsregel verschillende varianten bestaan, afgeleid uit de geldigheid van de wetgeving waarop de bedrijfsregel is gebaseerd. Voordat ik zelfs de meest volhardende lezer kwijt ben geraakt, is het verstandig dit onderwerp voor een artikel over tijdreizen te bewaren. Zie voor een illustratie van het concept 'variant' [deel 1](#) op pagina 13.

Praktische hindernissen: vastleggen traceerbaarheidsrelaties bij implementaties

Het vastleggen van de verwijzingen naar bedrijfsregels bij de implementaties kent meerdere haken en ogen. Ten eerste is het lastig een goed overzicht op te bouwen van alle diensten en producten waarin interpretatie van normen uit wet, beleid of jurisprudentie een rol speelt.

In het bovenstaande zijn al voorbeelden gegeven van implementaties: werkinstructies, een (maatwerk) rule engine, correspondentie in bezwaar- en beroepszaken en de publiekswebsite enz. Het inventariseren van deze implementaties en het bestuderen van de afhankelijkheid tussen wijzigingen in wet of beleid en de implementatie is een arbeidsintensieve klus.

Een tweede lastigheid is bewustwording: bedrijfsregels zijn nog niet overal ingeburgerd. Er is veel zendingsdrang voor nodig om dat bewustzijn te kweken. Brede steun van het management is onontbeerlijk, juist bij de die organisatieonderdelen die hun werk jarenlang gedaan hebben op basis van eigen interpretaties of andere tussenvertalingen dan bedrijfsregels. Bij de gemiddelde ambtenaar landen de ideeën vrij snel, omdat hij of zij transparantie over het algemeen hoog in het vaandel heeft staan. Het is meer de nieuwe manier van werken die enige gewenning vraagt.

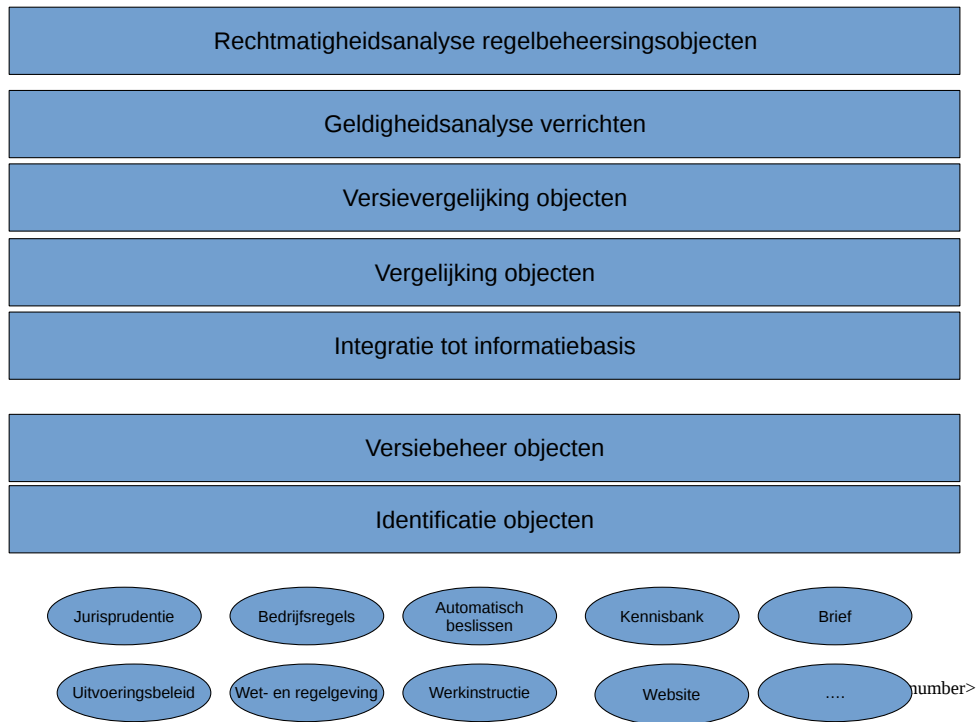
Ten slotte zijn de mensen en afdelingen die bedrijfsregels implementeren niet altijd even makkelijk te bewegen hun documentatie op orde te brengen en te houden. Met name waar *agile* wordt gewerkt roept het traceren naar bedrijfsregels weerstand op.

8 Bouwblokken voor computerondersteunde rechtmatigheidsanalyse

In het voorgaande is functioneel beschreven wat er komt kijken bij een rechtmatigheidsanalyse op de aspecten volledigheid en geldigheid van de regelbeheersingsobjecten die in scope zijn van een wettelijke taak of project.

Omdat er maar weinig mensen zijn die het prettig vinden om urenlang lijsten te vergelijken en omdat deze analyse idealiter vaker dan een paar keer per jaar uitgevoerd moet worden, is het verstandig software te hulp te roepen, waar dat kan. Bij de eisen aan de traceerbaarheidsrelaties is al rekening gehouden met verwerkbaarheid door software.

Software ter ondersteuning van rechtmatigheidsanalyse bestaat uit de volgende bouwblokken:

Figuur 8: Bouwblokken voor rechtmatigheidsanalyse

Het bouwblok voor rechtmatigheidsanalyse vult de functionele behoefte in, die beschreven is in de analyse stappen. De geldigheidsanalyse van verrichten heb ik tot afzonderlijk bouwblok gebombard, omdat in het dynamische deel van de analyse de geldigheid van de implementatie moet worden vergeleken met het tijdvak waarop de implementatie is toegepast. De functionaliteit is in stap 4 al uitgewerkt.

De vergelijking van versies is een cruciaal bouwblok voor de verschilbepaling tussen de gebruikte bronnen en de wijzigingen in de (verzameling) bronnen. Een nadere beschrijving vindt u hieronder in paragraaf 8.2.

Voor de vergelijking van versies is het nodig vast te stellen of twee objecten identiek zijn. In de meeste gevallen zorgen unieke nummers daarvoor, maar vernummeringen en verplaatsingen in wetten en regelingen maken dit bouwblok noodzakelijk. Zie paragraaf 8.1.

Voor de vergelijkingen moeten regelbeheersingsobjecten en de traceerbaarheidsrelaties naar hun bronnen samen worden gebracht tot een geïntegreerde informatiebasis. Dit blok is beschreven in paragraaf 8.3

Versiebeheer van objecten is sec genomen geen bouwblok, maar onderdeel van het beheer van de regelbeheersingsobjecten. Vanwege het cruciale belang wordt het hier apart genoemd, maar niet verder uitgewerkt.

De identificatie van regelbeheersingsobjecten is besproken bij de eisen aan de traceerbaarheidsrelaties, zie paragraaf 2 op pagina 2.

8.1 Computerondersteunde vergelijking van regelbeheersingsobjecten

Wanneer de nummering van regelbeheersingsobjecten uniek gehouden is door de uitvoeringsorganisatie, is de equivalentie van objecten zuiver vast te stellen. Voor normen in wet- en regelgeving geldt dit helaas niet, doordat vernummering en verplaatsing de identificatie van de norm in de war brengen. Met een voor de computer leesbare transponeringstabel of equivalentie relatie kan dit worden opgelost.

8.2 Computerondersteunde versievergelijking

De hierboven geformuleerde eisen aan traceerbaarheidsrelaties faciliteren computerondersteunde versievergelijking van de bronnen. In de stappen 2, 3 en 4 volstaat een vergelijking van de objecten en hun versies met behulp van de objectnummers en de versienummers.

In stap 1 ligt dat anders. Daar moeten de normen uit de scope worden vergeleken met de actuele normen. Een verwijzing naar een artikel of artikellid in een wet kan op versieverschillen worden gecontroleerd door van hetzelfde artikel een nieuwe traceerbaarheidslink te vragen bij wetten.nl. De oude en de nieuwe link worden vergeleken.

Een bestaande verwijzing naar artikel 3 Awir luidt:
<code>jci1.3:c:BWBR0018472&hoofdstuk=1&paragraaf=2&artikel=3&z=2014-01-31&g=2014-01-06</code>
De nieuw opgevraagde link naar dit artikel luidt:
<code>jci1.3:c:BWBR0018472&hoofdstuk=1&paragraaf=2&artikel=3&z=2017-01-01&g=2017-01-01</code>

Tabel 5: Versievergelijking van een artikel door vergelijking van twee Juriconnect verwijzingen

De traceerbaarheidslink is een URL die is opgebouwd volgens de Juriconnect standaard. Verschilt daarin de geldigheidsdatum (hierboven vet weergegeven), dan zou men kunnen concluderen dat het artikel is gewijzigd. In tegenstelling tot ook mijn verwachting, is dit echter niet de juiste conclusie. Dat blijkt uit een vergelijking van twee traceerbaarheidslinks naar een artikel dat ongewijzigd is.

Artikel 3.1 Wet Studiefinanciering 2000 is ongewijzigd sinds 1-9-2015. De gebruiker die in 2017 een traceerbaarheidslink opvraagt naar dit artikel, zou op basis van de beide links moeten kunnen zien dat er geen verschil is.

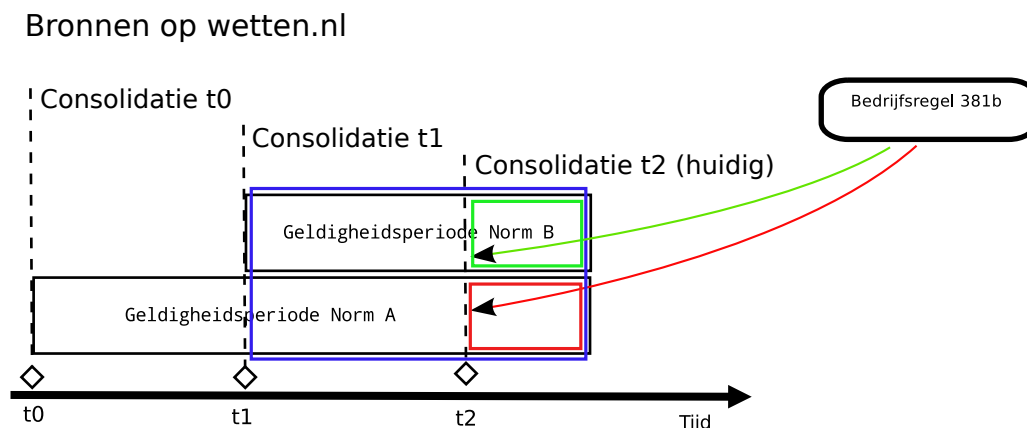
De bestaande verwijzing naar artikel 3.1 Wet Studiefinanciering 2000 luidt:
<code>jci1.3:c:BWBR0011453&hoofdstuk=3&paragraaf=3.1&artikel=3.1&z=2015-01-01&g=2015-09-01</code>
De nieuw opgevraagde link naar dit artikel luidt:
<code>jci1.3:c:BWBR0011453&hoofdstuk=3&paragraaf=3.1&artikel=3.1&z=2017-04-21&g=2017-01-01</code>

Tabel 6: Vergelijking van twee Juriconnect verwijzingen naar een ongewijzigd artikel

Op basis van een vergelijking van de vetgedrukte geldigheidsdatums lijkt artikel 3.1 gewijzigd, terwijl dat niet het geval is. Dit wordt veroorzaakt door het gebruik van consolidaties van wetgeving op wetten.nl.

Een voorbeeld: Vanuit regel 381b legt een bedrijfsregelauteur met gebruik van wetten.nl traceerbaarheidsrelaties naar artikelen A en B in wet W. Zowel A als B zijn actueel geldig op dat moment,

aangegeven met t2.

Figuur 9: Wetten.nl verwijst naar de wetsversie en niet naar de versie van een artikel

Bij het leggen van de relatie naar artikel A (rode pijl en blok) wijst wetten.nl moment t2 als geldigheidsdatum aan, de begindatum van de consolidatie van wet W. Hetzelfde gebeurt bij artikel B. De geldigheidsdatum uit de link die wetten.nl aanbiedt (groene pijl en groen blok) is t2 omdat de t2 de begindatum is van de huidige consolidatie t2.

In beide gevallen is dus naar de begindatum van de actueel geldige consolidatie van wet W verwezen (t2) en niet naar de inwerkingtredingsdatums van artikelen A en B (respectievelijk t0 en t1).

Door de geldigheidsdatums in de traceerbaarheidslinks te baseren op de consolidatie van de wet en niet op de datum inwerkingtreding van het artikel, is een versievergelijking op basis van traceerbaarheidslinks op dit moment niet mogelijk.

Het is frustrerend dat wetten.nl deze mogelijkheden nog niet biedt, zeker omdat de Juriconnect standaard juist bedoeld is om te verwijzen naar artikelen en niet naar consolidaties¹⁷. Maar de traceerbaarheidsrelatie naar een consolidatie van de wet is wél een duidelijke verwijzing naar een specifieke versie van de wet. Er kan alleen niet verwezen worden naar de versie van de kleinste broneenheid (het artikellid). De opmerking op pagina 5 dat versies in de pas moeten lopen met de kleinste eenheid van de bronobjecten snijdt hout en is dus terecht een eis, ook al voldoet wetten.nl daar op dit moment niet aan.

Wetten.nl bevat alle wetstechnische informatie om versievergelijking op het niveau van artikelen en artikelliden mogelijk te maken. Mijn verwachting is dat dit probleem opgelost gaat worden.

Wanneer dat het geval is, moet er nog een ander heet hangijzer worden beetgepakt: de toekomstige versies van wetgeving. De behoefte aan een efficiënte versievergelijking met toekomstige wetgeving is bij uitvoeringsorganisaties nog veel groter dan versievergelijking met geldende wetgeving. Het ligt voor de hand hiervoor hetzelfde versievergelijkingsmechanisme te gebruiken.

Voor de volledigheid dient nog vermeld te worden dat de bepaling van de versie van een artikellid nog complexer is dan hierboven beschreven: wijzigingen met terugwerkende kracht moeten worden meegenomen en over vernummeringen of verplaatsingen zonder tekstwijzigingen moet ook een beslissing worden genomen.

¹⁷In versie 1.3 van de Juriconnect standaard is de kleinste broneenheid zelfs een lid van een artikel.

8.3 Integratie tot informatiebasis

Er worden veel verschillende tools ingezet in een regelbeheersingsproject. Denk aan een content management systeem voor werkinstructies, een rule management systeem, een kennisbank of een tool voor softwaredocumentatie.

Er zijn twee strategieën om traceerbaarheidsrelaties vast te leggen: decentraal in de net genoemde tools of centraal.

Technisch gezien heeft centrale vastlegging grote voordelen: de informatiebasis is er van meet af aan zonder integratie-inspanning. Sociaal en cultureel gezien heeft centrale vastlegging een groot nadeel: de beheerlast wordt niet voldoende gedeeld en het bewustzijn van het belang van traceerbaarheid wordt niet vergroot, waardoor de kans groot is dat het stagneert.

Bij DUO kozen we voor decentrale vastlegging, maar tijdsdruk maakt het noodzakelijk een deel van het administratieve werk af en toe over te nemen van degenen die dat eigenlijk zouden moeten doen. Een keuze voor decentrale vastlegging betekent dat de informatie uit die vastleggingen op één centraal punt verzameld moet worden voor analyse.

Hiervoor is een exportformaat nodig, dat vrij eenvoudig is op te stellen. Dankzij standaarden als ECLI, Juriconnect en een URL-schema kunnen de verwijzingen 1-op-1 worden overgenomen. Resteren alleen de aanduiding van identiteit, versie en type van de verwijzende objecten en een 'wrapper' voor de export, waarvoor RDF, XML of JSON kunnen worden ingezet.

Wanneer de mogelijkheid is gerealiseerd om traceerbaarheidsinformatie uit genoemde tools te exporteren, moeten ze nog worden verzameld worden. Er is een groot palet aan technische mogelijkheden voor dit integratieprobleem, bijvoorbeeld:

1. Het publiceren van relaties als triples in RDF en harvesting daarvan naar een repository.
Een aantrekkelijk optie omdat traceerbaarheidsrelaties al triples zijn en omdat harvesting van RDF vele integratieproblemen omzeilt. Het bevragen van een triple store eist echter een leercurve.
2. Export in xml en xslt transformatie tot één bestand voor een repository.
Traditioneel en toch flexibel maar helaas wel file-based met dus de nodige integratieproblemen.
3. Het koppelen van databases tot één virtuele repository
Een goede keuze als de databases van alle tools toegankelijk zijn en de database koppelingen snel te leggen zijn.

De integratie inspanning moet vooral niet onderschat worden. Een dergelijke onderneming wordt maar al te vaak door lees- en schrijfrechten op folders, toegang tot omgevingen en stroperige beheerprocedures gefrustreerd.

Wanneer informatie uit een tool toch al op een webomgeving wordt gepubliceerd, ligt het embedded publiceren van de relaties in RDFa het meest voor de hand. Voordeel: Snel de stap naar Linked Open Data kunnen zetten.

Conclusie deel 2

Na het 'wat?' en 'waarom?' uit deel één, bleek een diepe duik in het 'hoe?' een goede realitycheck. Mijn idee was dat het mogelijk zou moeten zijn er aan de voorkant van de keten normen 'in te stoppen' en aan de achterkant conclusies te trekken over rechtmatigheid van uitvoering, liefst zoveel mogelijk geholpen door software. Dat beeld is bevestigd, maar zoals gewoonlijk zat de duvel in de details.

Eerst even dit: Zonder de standaarden ECLI en Juriconnect, *early adopter* wetten.nl en het breed gedragen uitgangspunt dat traceerbaarheid naar een bron een vereiste is voor transparante uitvoering, was er geen reden geweest computerondersteunde analyse van rechtmatigheid überhaupt te overwegen.

Regelgebaseerd werken betekent beheer van alle objecten die een rol spelen bij beslissen, communiceren en handhaven. Al deze regelbeheersingsobjecten worden in de dagelijkse praktijk al beheerd. De uitdaging is om het beheer zo in te richten dat daaruit een consistente, rechtmatige en wendbare uitvoering voortvloeit.

Wie deze handschoen op wil pakken, heeft voor rechtmatigheid vier zaken nodig: identificatie en versionering van regelbeheersingsobjecten, standaarden en doorzettingsvermogen.

Content en document management systemen ondersteunen identificatie en versionering al meer dan twee decennia. Door de regelbeheersingsobjecten normen, bedrijfsregels en implementaties met dergelijke systemen te beheren wordt het kennismanagement verder geprofessionaliseerd. Met identificatie en versionering wordt de traceerbaarheid zodanig verbeterd, dat computerondersteunde analyse van rechtmatigheid binnen het bereik van uitvoeringsorganisaties komt. Dit vereist echter ook complexe ontwerpbeslissingen om de bepaling van de versie van een artikellid of de vernummering van een artikel voor de computer begrijpelijk te maken¹⁸.

Het (intern) publiceren van regelbeheersingsobjecten onder een toekomstvast url —voor het eerst aangeboden op wetten.nl— biedt uitvoeringsorganisaties nieuwe inzichten in de verbanden tussen wetgeving en uitvoering, nieuwe mogelijkheden om een groot aantal regelingen te monitoren en uiteindelijk meer en flexibeler transparantie voor burger en bedrijf. Standaardisering van zowel de tekstuele als de technische verwijzingen naar de bronnen is dan wel een vereiste¹⁹.

Door standaarden voor het uitwisselen van traceerbaarheidsinformatie en informatie over configuratiemanagement te benutten of deze standaarden te zetten kan traceerbaarheidsinformatie uit diverse systemen eenvoudiger en goedkoper samen worden gebracht²⁰.

Doorzettingsvermogen is nodig om bewustzijn te kweken dat traceerbaarheid meer is dan documentatie alleen, om de geesten rijp te maken voor een softwarematige ondersteuning van regelbeheersing en om nauwgezet te volharden in het steeds weer 'aarden' van de uitvoering met verwijzingen naar de bronnen.

Bij de gemiddelde ambtenaar is dit bewustzijn in voldoende mate aanwezig, maar het is de nieuwigheid van de techniek die enige aarzeling opwekt. Bij onze technisch georiënteerde medemens is een dergelijke vorm van stringente huishouding op dit moment uit de mode, omdat het sterk op

¹⁸Beide gelukkig bij wetten.nl en met een waakzaam oog van ondergetekende. Zie met name 8.2 op pagina 17

¹⁹Zie hierover 2 op pagina 2

²⁰Zie 8.3 op de vorige pagina en 7 op pagina 14.

documentatie lijkt en documentatie niet *agile* heet te zijn.

Verreweg de grootste culturele barrière is versnippering. Versnippering van beheer, van inzicht, van methoden en technieken en van waardevolle feedback. Het is op dit vlak dat computerondersteunde rechtmatigheidsanalyse haar grootste toegevoegde waarde en tegelijk haar grootste afhankelijkheid heeft.

Computerondersteunde rechtmatigheidsanalyse is echter slechts de eerste beloning op een pad met meer kansen in de toekomst. Met bijvoorbeeld een standaard voor de vastlegging van operationele beslissingen en gebruik van die standaard door *decision mining tools*, kan *vendor lockin* worden voorkomen en kunnen uitvoeringsorganisaties aanzienlijke besparingen realiseren, terwijl ze wel innoveren.

In dit deel heeft de nadruk gelegen op het in elkaar grijpen van de bewegende delen van rechtmatigheidsanalyse. In het volgende deel herstellen we de balans tussen technische uitdagingen en toegevoegde waarde met een nuchtere analyse van de bijdrage van traceerbaarheid aan de doelen van regelbeheersing.

---

mr. Matthijs van Kempen is rechtsinformaticus. Hij heeft bij diverse overheidsorganisaties ervaring opgedaan met regelbeheersing.

www.knowbility.nl

Mijn dank voor feedback en ondersteuning gaat uit naar: Mariette Lokin (Ministerie van Financiën), Jean Weijers(DUO), Cees-Jan Visser (DUO), Diederik Dulfer (Belastingdienst), Rob Neeleman (IND), Gert Meydam (Stipp), Dick van den Berg (Stipp) en Hayo Schreijer (KOOP).

Dit artikel is mogelijk gemaakt door open source software. Mijn dank gaat uit naar LyX, Dia, LibreOffice, Inkscape en Elementary OS.